

1994 december 14.

Diotima Kör

WITTGENSTEIN

T. É.:

- az előző köri tevékenység, a vita összefoglalása
- az etika kérdése: van-e?
- játékelmélet = játékoság?
- napirendi pontok:
  1. Derek Jarman *Witgenstein* című filmjének megvitatása
  2. Wittgenstein és az etika
  3. Wittgenstein és a metafizika
  4. Wittgenstein viszonya a misztikához
  5. Wittgenstein és a játék
  6. Wittgenstein-recepciók
  7. Wittgenstein és magyar létünk

1.

- B. T.: Lényegtelen erről a filmről beszélgetni – „ostoba rendező”
- K. A.: Különbségtétel a film és Wittgenstein között! Más filmjei e rendezőnek?
Szempontok: első filmje neobarokk alkotás – „antifilm”
- V. Z.: A tisztelet nem azonos az AIDS-ben való halálával
- K. A.: A film lényege: irónia

2.

- K. A.: Kérdések: mit értünk etikán? Ez a fogalom alkalmazható-e az általunk jelöltekre?

- B. L.: Lehet-e szétválasztani az etikát az életműtől? Pl. a görögöknél
- V. Z.: Nem igaz. Vö. Arisztotelész
- B. L.: Tanítványok megszerezték és látták el címekkel.
- K. A.: Wittgenstein alapolvasata = etikai olvasata?
- B. L.: Nem lehet az etikát az életműtől különválasztani!
- V. Z.: Mit értesz azon, hogy „Minden gondolata megkérdőjelezhető”?
- B. L.: Heidegger: mindig az alapokra kell rákérdezni – Egység. Már Wittgensteinnál is etika = esztétika.
- B. É.: Az etika egyik féle megközelítési mód, mint lehetőség.
- B. L.: Hamis csak az etikáról beszélni. Az érvek nem különülnek el egyéb gondolataitól.
- V. Z.: Az elhangzott dolgozatban: etika = egy hangnem.
- B. L.: Lehet-e ilyen jelzővel illetni egy filozófiai dolgozatot?
- K. A.: Igen. Jellegzetes Wittgensteinnál.
- B. L.: Mi a különbség stilisztikai fordulatok és jelző között?
- K. A.: „Olyan ez, mintha egy pókhálót akarnánk az ujjunkkal elrendezni”.
- B. L.: A filozófus dolga: új formák megtalálása.
- V. Z.: Ha elburjánzanak a stíluselemek stb. – költészet = filozófia. A képek fogalma ismeretelméleti fogalom. A kép nem stiláris elemként szerepel. Képek megkopása = leképzési viszonyok helytelensége.
- K. A.: Beszélhetünk-e etikáról?
- B. L.: A „hogyan éljek”-ben benne van.
- K. A.: Mi az etika?
- B. L.: Egy üres szó!
- K. A.: Ez az etika megszüntetése.
- A. E.: Hova tartozik az logika?
- B. L.: Ebből kialakul egy gondolatrendszer, világkép.
- F. S.: Azzal, hogy tagadod, az etikát állítod előtérbe.
- B. L.: Nem lehet adni egy címkét: „etika”.

- F. S.: Etika, mint az része.
- B. L.: Olyan előfeltevések, melyeknél az egészből lehet megközelíteni.
- F. S.: Udvariasság: lehet etikáról is beszélni.
- K. A.: Zárjuk be ezt a vitát. Vannak-e nem etikai kérdésvetések?
- V. Z.: Mi az etika?
- A. E.: A dolgozatból: az etika oldaláról a legjobban megragadható Wittgenstein műve. Te mit választanál?
- F. S.: Mindenki mondja el, hogy saját fogalomrendszerében mit ért etikán!
- B. L.: Vö. Szókratész bírálatait.
- B. É.: Rossz a megközelítés.
- F. S.: Konstruktív és destruktív egyensúlya.
- K. A.: 3 percben foglald össze!
- B. L.: Derrida: A filozófiatörténet általános dekonstrukciója. Még ide: Heidegger.
- K. A.: Szűkreszabottan Wittgensteinről!
- B. L.: Beszélhetünk-e mi Wittgensteinről?
- M. L.: Ha a dolgozatról esik szó: fel kell vázolni pontjait.
- K. A.: Lásd a napirendi pontokat!
- M. L.: Miről lehet beszélni a dolgozat kapcsán?
- V. Z.: Attila dolgozatában: „hangnem” mint hasonlat.
- K. A.: Ki kellett volna derülnenek az elhangzott szempontok.
- V. Z.: Az Attila dolgozatának összefoglalása: miért lépett vissza a „Kellék”-ben képviselt állásponttól? A tartás fogalma: mi a tartás? Milyen Wittgensteinnél. A mű kapcsolata a logikával, ezen keresztül a tartás. Az igazságkritériumok felől való megközelítés.
- B. L.: Fogalmak helyett szimbólumok?
- V. Z.: Hagyományos elképzelésmódot hangoztattam.
- B. L.: Hogyan is van a szimbólumok rendszere?
- K. A.: Van álláspontod? Vörös csík melyet végig tudsz vezetni?

- B.L.: Beszélhetünk-e Wittgensteinről?
CSAP!CSAP!CSAP! (K. A. az asztalra)
- V. Z.: Javaslat: Itt nincs szó semmiről.
- F. S.: Ellentmondok. Milyen körülmények között beszélhetünk Wittgensteinről? Ez a leglényegesebb.
- B. L.: Erre is: Körülmények+feltételek.
- A. E.: Ki az a Wittgenstein, akiről nem tudjuk, hogy beszélhetünk-e?
- K. A.: Beszélhetünk-e valamiről?
- B. L.: Elég kompetensek vagyunk-e? Ismerhetjük-e eléggé? A gondolkodást csak körül lehet írni. Kell még: nyelvek ismerete, filozófiai hagyományok.
- T. É.: Ha nem próbálunk meg róla beszélni, akkor honnan tudjuk meg, hogy beszélhetünk-e róla?
- V. Z.: Te ismered-e a Wittgenstein teljes kiadását? Dekonstrukció alaptétele: a történetiségtől való elrugaszkodás.
- B. L.: Historizmus nem egyenlő történetiség.
- K. A.: Kérlek 10 percig hallgass! (módszertani kérdés) Félig kompetensek fóruma.
- A. E.: Középarányos. Vö. mindenki vesz egy papírt stb.
- K. A.: Van-e létjogosultsága egy ilyen kérdésnek? Vö. Platón: a dialógus a tudásszerzés módja. A „Diotma” létrehozásával megválaszoltunk.
- V. Z.: Vö. kommunikációképtelenség
- F. S.: Legyen strukturáltság a hozzászólásban.
- V. Z.: Előfeltevés: valaki megtartja az előadást. Ekkor történnek hozzászólások stb.
- F. S.: Helyesbítés.
- K. A.: Ne csak az érzetek legyenek az argumentumok.
- –: Eddig semmi sem hangzott el Wittgensteinről!
- V. Z.: Wittgenstein dolgozat felolvasása: A jelek autonómiája. Hozzászólása:

Van egy olvasatom a nyelvismerettől függetlenül.

A. E.: „Ilyet többet ne csináljunk”. A meghallgatott mondat is többé-kevésbé irodalmi.

V. Z.: Alapot szolgáltatni a beszélgetéshez .

—: Nem kell folyton szabályokat állítani!

CSAP!CSAP! (K. A. az asztalra)

F. S.: A módszertől kell kezdeni.

T. É.: El kell tekinteni önmagunk igazolásától.

K. A.: „Tudjuk azt, hogy semmit sem tudunk”. De ez nem erről szól!

V. Z.: Vissza a kiindulási ponthoz: a kapcsolatok megvilágítása. Burkolt etikai életmű-e? Nyilvánítások véleményyt!

40 mp csönd.

V. Z.: A vélemények nemléte igazolja: nincsenek vélemények. Nemcsak Wittgensteinről.

T. É.: Lehet, hogy szükség van gondolkodási időre. Az etikai megközelítés nem egyedüli. Nietzsche: Isten elvágásával relativizálás.

Wittgensteinnél egymás melletti dolgok (egyedi dolgokon a hangsúly).

Az erkölcs is megragadható kívülről, ha az érték és erkölcs ugyanaz.

B. L.: Szabad-e vitatkozni?

K. A.: Nem adtam meg neked a szót!

T. É.: Attila szabályokat igyekszik megfogalmazni.

K. A.: Objekciók az ülésvezetői tiszttel kapcsolatban.

T. É.: A vitatkozás formáit akarja megszabni.

K. A.: Vagy alkalmazkods, vagy...

T. D.: Mit ért azalatt, hogy nem lehet kívülről meghatározni a szabályokat?

B. L.: A vitát kell hagyni: öntörvényű, nem lehet szabályok közé szorítani.

V. Z.: A kör céljáról eddig nem esett egy szó sem.

B. L.: Az egységről kell, lehet-e beszélni?

F. S.: Beszélj Wittgensteinről és Istenről!

- T. É.: Isten nincs Wittgenstein világában.
- F. S.: Hol a Wittgenstein helye ebben a párhuzamban?
- T. É.: Csak a logika adhat képet a világról. Isten lehetővé tesz egy ilyen korrespondenciát. Isten csak ilyen világot, logikus világot teremthetett. Isten a világon kívül van. Talán mi vagyunk az isten leképzési formái...
- F. S.: A kettő között Wittgenstein?
- T. É.: Abban a periódusban vagyunk, ahol az új istenek még nem érkeztek meg...
- A. E.: A világ logikus, mi képtelenek vagyunk logikusan gondolkodni. Következtetés-e?
- T. É.: Pontos idézet 3.03.
- V. Z.: Parmenidész: A nem létező el sem gondolható és ki sem mondható.
- T. É.: Egyéni élményről van szó.
- V. Z.: Egy bizonyított Isten többé nem Isten.
- F. S.: Alázatos hozzáállás Heideggernél. Nietzschenél konstatáló hozzáállás. Wittgensteinnél konstruktív hozzáállás: próbálkozik új Isten bemutatásával.
- K. A.: „Isten meghalt” = értékítélet. „Isten halott” a helyes fordítás.
- T. É.: Irodalomról van szó. Az értékekről van szó.
- A. E.: Térjünk vissza Wittgensteinhoz és az etikához!
- T. D.: Mekkora a vita radikalizmusa?
- K. A.: Bekaptuk!
- B. L.: Cinizmusról van szó.
- V. Z.: Van egy szabályszerűség. A módszerességre szükség van.
- T. D.: Javaslatok B. L.-től!
- B. L.:...
- K. A.: Kommunikációképtelenségre való utalás. Orvosolni kell!
- V. Z.: Miért nincs türelmünk hozzá?
- B. L.: Életformák vitájáról van szó.

- K. A.: Kísérletről van szó?!
- F. S.: Jobb, hogyha nincs egyáltalán filozófia-kör?
- K. A.: Sokkoló problémák felvetésének hiánya.
- B. L.: Miért nem tárgyalhat a kommunikációképtelenségről?
- V. Z.: Alelnöki minőségemben – türelemre van szükség; az „elméleti vakarózástól” el kell tekinteni. Új téma felvetése: hogyan képzelik el a kör formáját?
- M. Cs.: Legyenek szabályok. Írjunk törvénykönyvet.
- V. Z.: Ez a kör önmagát alakítja. Alapfeltétel a türelem.
- : Mi a kör célja?
- K. A.: Nem értek egyet veled. Eddig csak párhuzamos beszélgetések folytak.
- V. Z.: Kör = szakmai formálódás.
- : Szabad meder a vitához.
- V. Z.: A szerkezet ne bomoljon fel.
- K. A.: Klasszikus ülésvezetési módszer.
- V. Z.: Szakmai hozzászólásokra van szükség.
- K. A.: Ha nincs itt ez az úriember... Ez nem egy szokványos ülés volt.
- V. Z.: Lehetőséget kell adni arra, hogy egy téma fölrepüljön. Minden kör egy freudi analízisbe fullad. A kör feladata: személyes szinten a szakmai élmény.
- T. É.: Más javaslatok?
- K. A.: Újabb vetítés.
- V. Z.: Kísérleti filmről van szó. Miért nem tudnak filmet csinálni? Szakmai mentor jelenléte segítene. Sajnos. Szükséges minimális előismeret. Jelenjen meg hamarabb a plakát.
- K. A.: Mit engedhet meg magának egy vitaindító, gyűlésvezető?
- T. D.: Öngyilkosság a következő téma. Január 11.-én.
- V.Z.: Készülni kell?